

СИНЕРГИЯТА НА МЕЖДУНАРОДНОТО ПРАВО И НАЦИОНАЛНОТО ПРАВО В ТЪРСЕНЕ НА СПРАВЕДЛИВОСТ

Рая Томова

Студент I курс, Юридически факултет
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

Резюме: Есето разглежда взаимодействието между международното и националното право като механизъм за постигане на справедливост чрез синергия между глобалните правни стандарти и локалните законодателни системи. Международното право предоставя универсални принципи, докато националните правни системи ги адаптират към своя контекст. В крайна сметка, хармонизацията между двете правни системи насърчава ефективното сътрудничество между държавите, институциите и международните организации, като това допринася за устойчивото развитие на правната система и справедливост.

Ключови думи: международно право, национално право, синергия, справедливост

THE SYNERGY OF INTERNATIONAL LAW AND NATIONAL LAW IN THE SEARCH FOR JUSTICE

Raya Tomova

Student, Faculty of Law
Plovdiv University

Abstract: The essay examines the interaction between international and national law as a mechanism for achieving justice through the synergy between global legal standards and local legal systems. International law provides universal principles, while national legal systems adapt them to their context. Ultimately, harmonization between the two legal systems promotes effective cooperation between states, institutions and international organizations, contributing to the sustainable development of the legal system and justice.

Key words: international law, national law, synergy, justice

В съвременния свят, в който живеем, границите между държавите все повече се размиват и заличават. Но дали това важи в пълна сила и за правото? Международното право и националните правни системи често се разглеждат като два различни свята, които понякога се сблъскват. Но възможно ли е между тях да се изгради истинска синергия¹, която да доведе до справедливост както на национално, така и на глобално ниво? Именно този въп-

¹ Синергия – взаимодействие, което води до по-добри резултати отколкото резултатите на взаимодействащите си поотделно – Институт на българския език

рос заслужава отговор, за да се установи взаимодействието между двете правни системи, които могат да се допълват и укрепват, за да служат по-добре на идеята за справедливост.

Взаимодействието между националните законодателства и международното право обуславя сходни процеси, стремящи се към постигане на повече равнопоставеност в правоприлагането, при които полученният ефект дава по-големи гаранции за справедливост и еднакво прилагане на законите спрямо всички субекти на правото. Именно това наричаме синергия. Докато международното право предоставя универсални стандарти и рамки за справедливост, националните законодателства адаптират и прилагат тези принципи, като същевременно запазват локалния контекст и индивидуалността на националните специфики и обичаи. Корелацията между двата правни подхода създава условия за хармонизация, сътрудничество и разрешаване на конфликти, което обогатява както теорията, така и практиката на правото.

Неоспорима е ролята на международното право като универсален стандарт за справедливост. Това се изразява чрез един от основните му и фундаментални принципи – върховенството на закона, което предполага, че всички субекти на международното право са обвързани от едни и същи основополагащи правни норми и стандарти и са равни пред тях. Това се проявява особено ясно в областта на международните права на човека, международното хуманитарно право и правото на международна сигурност. Например, Всеобщата декларация за правата на човека (1948 г.)² и Международните пактове за граждански и политически права и за икономически, социални и културни права (1966 г.)³ установяват универсални стандарти в множество насоки, които държавите следва да спазват, независимо от националните си особености. Съществуването на тези международни договори и съглашения гарантират равностойното приложение на международното право във всички национални законодателства. Това подчертава и друг особено важен негов принцип, а именно защита на човешките права и свободи. Важна характеристика на международните съдилища от всяко естество и вид е способността им да използват приложимото право не само на международноправно ниво, но и да указват значимо влияние на вътрешноправните системи, защитавайки индивидуалните права на личността и техните задължения. Договорите и конвенциите, ратифицирани от държавите, придобиват задължителен характер в националния правен ред и създават необходимост от адаптиране на вътрешните законодателства към международните правни стандарти⁴. Например, Европейската конвенция за правата на човека (ЕКПЧ)⁵ и съдебната практика на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ) имат пряко отражение върху вътрешноправните системи на страните членки, като нееднократно са водили до законодателни промени и съдебни реформи. В този контекст, международното право не само предоставя универсални стандарти за справедливост, но също така действа като коректив на националните законодателства, когато последните не

² Всеобща декларация за правата на човека, приета на 10.12.1948 г.

³ Международен пакт за граждански и политически права, ратиф. 23.07.1970 г. – ДВ, бр. 60 от 1970 г., вл. в сила от 23.03.1976 г., Международен пакт за икономически, социални и културни права, Обн. ДВ. бр. 43 от 28 май 1976 г.

⁴ Конституция на Република България (1991), обн. ДВ. бр. 56, изм. ДВ. бр. 66 от 6 август 2024г. чл. 5, ал. 4.

⁵ Европейската конвенция за правата на човека, в сила от 1 юни 2010 г.

съответстват на общоприетите правни норми. Именно чрез този механизъм се гарантира, че правата и свободите на хората се защитават ефективно, а принципът на равенство пред закона се прилага без изключение. Следователно, международното право изпълнява ролята на нормативна рамка, която надхвърля границите на отделните държави.

Въпреки че, международното право установява универсални принципи и стандарти, тяхното реално въздействие зависи от степента, в която държавите ги интегрират в своите вътрешноправни системи. Тази взаимовръзка между международното и националното право е отражение на основополагащия принцип на международното правоприлагане – зачитането на държавния суверенитет⁶ при спазване на международните правни задължения. За да се постигне това взаимодействие, в правната теория и практика се разграничават и използват два основни метода⁷. Според единия международното право се счита за пряко приложимо във вътрешния правен ред без необходимост от допълнителни законодателни актове. При другия подход международните норми не са автоматично приложими в националното право. Те изискват допълнителен законодателен акт, за да придобият правна сила на вътрешнодържавно ниво. Това означава, че, въпреки че, държавата е поела международни ангажименти, техният ефект върху правния ред зависи от волята на законодателния орган. Този принцип намираме и в чл. 5, ал. 4 КРБ, който е подкрепен и от няколко решения на Конституционния съд⁸. Друго свойство на международното право е да пречупва универсални стандарти през призмата на традициите, обичая и правната култура на съответната държава. Въпреки че, международните норми се стремят към универсалност, тяхното прилагане неизбежно се влияе от исторически утвърдените правни традиции, социалните характеристики и културните особености на всяка държава. Кайрòската декларация за правата на човека в исляма (1990 г.), например потвърждава, че в някои случаи националните законодателства ограничават свободите, ако те противоречат на ислямските принципи, което е форма на локална адаптация на международните правни стандарти. Този процес се проявява най-ясно в области като защитата на правата на човека, наказателното правосъдие и връзката, която тези държави поддържат с опазването на нематериалното културно наследство⁹, където международните механизми се съобразяват с прилагането и зачитането на утвърдени принципи и традиции на всяко общество. С това се осигурява едновременно съгласуваност с международните правни норми и запазване на националната правна идентичност.

Взаимодействието между международното и националното право е динамичен процес, който изисква постоянен баланс между глобалните правни стандарти и националния суверенитет. Тази корелация не се изразява единствено в механичното възприемане на международни норми, а в сложна система от правни, политически и институционални механизми, които целят както хармонизиране на различните правни режими, така и ефек-

⁶ Сима, Б., *The Charter of the United Nations, a commentary*, 3rd edition (Коментар на Хартата на ООН, 3-то издание), (133 – 165), изд. Оксфорд (2012)

⁷ Борисов, О., Борисов, А. *Международно публично право*, С., Нова звезда, 2020, с. 48 – 49 (Borisov, O., Borisov, A. *Mezhduarodno publichno pravo*, S., Nova zvezda, 2020, s. 48 – 49)

⁸ Вж. Реш. на КС № 7 от 17.04.2018 г. по к.д. № 7/2017; Реш. на КС № 7 от 2.07.1992г. по к.д. № 6/1992

⁹ Корну, М., Вайваде, А., Мартинет, Л. *Intangible Cultural Heritage Under National and International Law*, Edward Elgar, 2020

тивно разрешаване на възникващите конфликти¹⁰. Основните аспекти на тази корелация могат да бъдат разгледани през призмата на хармонизацията на правните системи, институционалното сътрудничество и механизмите за разрешаване на спорове. Корелацията между международното и националното право се осъществява не само чрез хармонизация на законодателството, но и чрез активно институционално сътрудничество. Националните съдилища все по-често работят съвместно с международни трибунали и съдебни органи, което засилва диалога между различните правни системи, като по този начин също се гарантира справедливост и то в съдебните решения. Пример за такова сътрудничество е взаимодействието между националните съдилища и Съда на Европейския съюз (СЕС). Съгласно член 267 от Договора за функционирането на ЕС¹¹, националните съдилища могат да отправят преюдициални запитвания до СЕС, когато се сблъскат с въпрос относно тълкуването или валидността на европейското право, което гарантира еднаквото прилагане на правото на ЕС във всички държави членки.

Съотношението на международното право с националното се проявява в много различни насоки. Въпреки че, са обособени като две отделни системи, те не са напълно изолирани една от друга – оказват си влияние върху нормообразуването. Именно тази връзка се обособява от различни фактори като начина на уреждане на дипломацията¹² в държавите, вътрешната и външната им политика и се проявява на различни нива – както колективно, така и индивидуално, стремейки се максимално да намерят баланс между задоволяване интереса на обществото и отделните граждани, държавното управление и същевременно отговаряне на условията, принципите и нормите, установени в източниците на международното право. С това синергията между тези две правни системи включва сложен механизъм за хармонизация, институционално сътрудничество и разрешаване на конфликти. Разбирането на тази взаимовръзка е от съществено значение за бъдещото развитие на правните системи, като същевременно подчертава важността на диалога между държавите, международните организации и националните съдебни институции и се стреми към всеобща справедливост.

¹⁰ Ануфриева, Л. П., Бекашев, Д. К., Волосов, М. Е. Международное публичное право, Проспект, 2005, с. 99-119

¹¹ Договор за функционирането на ЕС, вл. в сила 01/01/1958

¹² Видин, Б. Лекции по Международно публично право, Тема № 32 – Дипломатическо представителство.